

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

۲۰۵

شماره چاپ

۱۳۰

شماره چاپ سابقه

۱۲۹

شماره ثبت

دوره هشتم - سال اول

تاریخ چاپ ۱۳۸۷/۵/۱۲

گزارش شور اول

شماره ۱۶/ک.ق

تاریخ ۱۳۸۷/۵/۷

گزارش کمیسیون قضائی و حقوقی به مجلس شورای اسلامی

لایحه مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان به شماره چاپ ۱۳۰ که به این کمیسیون به عنوان کمیسیون اصلی ارجاع شده بود در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۵/۷ کمیسیون با حضور کارشناسان دستگاههای ذی ربط مطرح گردید و پس از بحث و تبادل نظر کلیات آن عیناً به شرح زیر مورد تصویب قرار گرفت.
اینک گزارش شور اول آن تقدیم مجلس محترم شورای اسلامی می گردد.

رئیس کمیسیون قضائی و حقوقی

علی شاهرخی

ضمناً گزارش کمیسیون فرعی امنیت ملی و سیاست خارجی تا این تاریخ
واصل نشده است.

اداره کل قوانین

لایحه مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان

فصل اول - مواد عمومی

ماده ۱- مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان که شامل دوره مراقبت، خدمات عمومی، جزای نقدی روزانه و محرومیت موقت از حقوق اجتماعی می‌باشد، با مشارکت مردم و نهادهای مدنی به شرح مواد این قانون، اعمال می‌گردد. تبصره - مجازاتهای یاد شده، با ملاحظه نوع و خصوصیات جرم ارتكابی، شخصیت و پیشینه کیفری مجرم، دفعات ارتكاب جرم، وضعیت بزه‌دیده، آثار ناشی از ارتكاب جرم و سایر اوضاع و احوال و جهات مخففه تعیین می‌شود.

ماده ۲- در کلیه مجازاتهای مقرر قانونی، توأم بودن سایر مجازاتها با حبس، تأثیری در اجراء مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان نداشته و همچنین در این موارد صدور حکم به مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان، مانع از اعمال همزمان سایر مجازاتهای مقرر قانونی نمی‌باشد.

ماده ۳- در جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا شش ماه حبس است، تعیین مجازات اجتماعی جایگزین برای حبس الزامی است، مگر در موارد زیر که تعیین آن در اختیار دادگاه می‌باشد:

الف - وجود پیشینه محکومیت قطعی بیش از یک فقره به ارتكاب جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا شش ماه حبس یا جزای نقدی یا شلاق تعزیری است، به شرط آن‌که از پایان اجراء محکومیت اخیر بیش از دو سال نگذشته باشد.

ب - وجود پیشینه محکومیت قطعی به ارتكاب جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه حبس یا حد یا قصاص یا بیش از یک پنجم

دیه کامل است، به شرط آن که از پایان اجراء محکومیت اخیر بیش از سه سال نگذشته باشد.

ماده ۴- در جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه تا دو سال حبس است، دادگاه می تواند حکم به مجازات اجتماعی جایگزین برای حبس بدهد، مگر در موارد زیر که تعیین این نوع مجازاتها امکان پذیر نمی باشد:

الف - وجود پیشینه محکومیت قطعی بیش از یک فقره به ارتکاب جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا شش ماه حبس یا جزاء نقدی یا شلاق تعزیری است، به شرط آن که از پایان اجراء محکومیت اخیر بیش از دو سال نگذشته باشد.

ب - وجود پیشینه محکومیت قطعی به ارتکاب جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه حبس یا حد یا قصاص یا بیش از یک پنجم دیه کامل است، به شرط آن که از پایان اجراء محکومیت اخیر بیش از سه سال نگذشته باشد.

ج - ارتکاب جرمهای عمدی متعدد در صورتی که مجازات قانونی یکی از آنها بیش از دو سال حبس باشد.

ماده ۵- چنانچه محکوم علیه در مدت اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان، به اتهام جرم جدید بازداشت یا محکوم به حبس شود، باقیمانده مجازات اجتماعی پس از اتمام دوره بازداشت یا حبس اجراء خواهد شد.

ماده ۶- در جرمهای غیرعمدی، تعیین مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان، الزامی است، مگر در مواردی که حداکثر مجازات قانونی جرم بیش از دو سال حبس باشد که در این صورت، تعیین مجازاتهای اجتماعی جایگزین حبس برای دادگاه اختیاری است.

ماده ۷- در جرمهای عمدی و غیرعمدی که حداقل مجازات قانونی آنها کمتر از نود و یک روز حبس است، دادگاه نمی تواند حکم به حبس کمتر از نود و یک روز

بدهد. در این موارد، دادگاه به مجازات اجتماعی جایگزین برای حبس حکم می‌دهد.
ماده ۸- در مواردی که قانونگذار نوع و میزان تعزیر را معین نکرده و نیز در صورتی که مجازات قانونی جرمی تنها شلاق تعزیری است، دادگاه می‌تواند حکم به مجازات اجتماعی جایگزین زندان صادر کند.

ماده ۹- در جرائمی که مجازات قانونی آنها بیش از دو سال حبس می‌باشد، در صورت تخفیف مجازات به کمتر از دو سال، استفاده از مجازاتهای اجتماعی جایگزین حبس امکان‌پذیر نخواهد بود.

ماده ۱۰- دادگاه نمی‌تواند به بیش از یک مجازات اجتماعی جایگزین حبس موضوع این قانون حکم دهد، مگر در مواردی که در این قانون تصریح شده است.

ماده ۱۱- در جرمهای عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا شش ماه حبس و نیز در جرمهای غیرعمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا دو سال حبس است و جرائم مذکور واجد جنبه عمومی نیز می‌باشد، در صورتی که متهم یا محکوم علیه خسارتهای وارده به بزه‌دیده را جبران کرده یا موجبات گذشت بزه‌دیده - اعم از شخص حقیقی و حقوقی - را فراهم نماید، این امر موجب تخفیف مجازات اجتماعی جایگزین زندان از سوی قاضی صادرکننده حکم خواهد بود.

ماده ۱۲- به منظور اجراء مجازاتهای موضوع این قانون و پیگیری و نظارت بر آنها، حسب نیاز شعبه یا شعباتی از اجراء احکام کیفری تحت عنوان «اجراء احکام مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان» این امر را برعهده خواهند داشت.

تبصره - قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان می‌تواند حسب مورد پیشنهاد تشدید یا تبدیل یا تخفیف مجازاتهای مزبور را وفق مقررات این قانون، به قاضی صادرکننده رأی بدهد.

ماده ۱۳- قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان، به تعداد کافی مددکار اجتماعی و مأمور مراقبتی در اختیار خواهد داشت.

فصل دوم - دوره مراقبت

ماده ۱۴- دوره مراقبت دوره‌ای است که طی آن دادگاه فرد را با رعایت شرایط یاد شده در ماده (۱) این قانون، حداکثر سه سال به اجراء یک یا چند مورد از دستورهای زیر محکوم می‌نماید:

- ۱- اقامت در محل معین.
- ۲- منع اقامت یا تردد در محل یا محل‌های معین.
- ۳- حرفه‌آموزی یا گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارتی.
- ۴- ارائه خدمات به بزه‌دیده در جهت رفع یا کاهش آثار زیانبار مادی یا معنوی ناشی از جرم یا رضایت بزه‌دیده.
- ۵- معرفی نوبه‌ای خود به شخص یا مقام یا مرکز و یا نهادهایی که دادگاه تعیین می‌کند.

- ۶- خودداری از تجاهر به ارتکاب محرمات و ترک واجبات.
- ۷- ترک معاشرت با اشخاصی که دادگاه معاشرت با آنها را برای محکوم‌علیه مضر تشخیص می‌دهد یا منع اشتغال به کارهای معینی که زمینه ارتکاب جرم را فراهم می‌کند.

۸- الزام به فراگیری آداب معاشرت خانوادگی و اجتماعی و پایبندی به آن.

- ۹- اقدام به درمان اختلال‌های روانی- رفتاری و جسمانی خود.
- تبصره - دادگاه می‌تواند با توجه به ملاحظات شغلی و وضعیت محل سکونت، فرد را از پانزده روز تا حداکثر شش ماه در روزها یا ساعت‌های مشخص به حبس در منزل محکوم کند. مدت حبس مزبور در هر صورت نباید از دوشبانه روز یا چهار و هشت ساعت در هفته تجاوز کند.

ماده ۱۵- چنانچه محکوم‌علیه از اجراء دستورهای تعیین شده دادگاه خودداری نماید، برای بار نخست با تصمیم قاضی اجراء مجازات اجتماعی

جایگزین زندان، حداکثر تا شش ماه بر دوره مراقبت او افزوده خواهد شد و در صورت تکرار، بنا به پیشنهاد قاضی مزبور و تصمیم دادگاه صادرکننده حکم اولیه با رعایت تناسب جرم ارتكابی و مجازات مقرر قانونی برای آن و مدت دوره مراقبت طی شده، به جای دوره مراقبت تعیین شده به مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد. در صورت تبدیل حکم به حبس، مدت حبس مورد اشاره در هر حال از حداکثر مجازات حبس مقرر قانونی برای آن جرم و نیز از مدت باقی مانده دوره مراقبت بیشتر نخواهد بود.

تبصره ۱ - در صورتی که امکان اجراء دستور یا دستورهای دادگاه به هر دلیل وجود نداشته باشد، دستورهای صادره باید پس از رفع مانع اجراء گردد.
تبصره ۲ - در صورتی که رعایت دستورهای تعیین شده حاکی از اصلاح در رفتار محکوم علیه باشد، قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان می تواند تنها برای یک بار باقی مانده دوره مراقبت را حداکثر تا نصف آن کاهش داده یا صرفاً از برخی دستورهای تعیین شده صرف نظر کند.

ماده ۱۶ - دادگاه ضمن صدور حکم به دوره مراقبت، آثار پیروی نکردن از دستور یا دستورهای دادگاه را به صراحت در دادنامه قید و به محکوم علیه تفهیم می کند.

ماده ۱۷ - قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان با توجه به نوع جرم ارتكابی، شخصیت محکوم علیه و دستورهایی که دادگاه تعیین کرده، ضمن صدور برگه اجرائیه، چگونگی مراقبت و نظارت مددکار اجتماعی بر محکوم علیه را مشخص خواهد کرد.

تبصره ۱ - محکوم علیه باید قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان را از تغییر شغل، محل اقامت و نیز جابه جایی خود برای فراهم نمودن امکان مراقبت آگاه نماید.

تبصره ۲ - ضوابط مربوط به چگونگی مراقبت و نظارت مددکار اجتماعی

بر محکوم علیه تابع دستورالعملی است که مطابق این قانون و سایر قوانین مربوط، بنا به پیشنهاد ریاست قوه قضائیه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۸- هرگاه محکوم علیه دستورهای دادگاه را در ضمن دوره مراقبت رعایت نماید، آثار محکومیت کیفری وی خود به خود زایل و از سجل کیفری وی محو می‌شود، مگر در خصوص محکومینی که مشمول ماده (۱۵) این قانون باشند.

فصل سوم - خدمات عمومی

ماده ۱۹- خدمات عمومی موضوع این قانون، خدماتی است که محکوم علیه بدون دریافت دستمزد به حکم دادگاه به نفع جامعه انجام می‌دهد. دادگاه با توجه به نوع جرم، سن، جنس، توانایی جسمانی، روانی و شغل و مهارت وی، به انجام خدمات عمومی حکم می‌دهد.

تبصره ۱ - رضایت محکوم علیه به انجام خدمات عمومی و نوع خدمت ضروری است.

تبصره ۲ - حکم به انجام خدمات عمومی در مورد اشخاص زیر پانزده سال ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۰- ساعتها و مدت خدمات عمومی به شرح زیر خواهد بود:

الف - در جرمهایی که حداکثر مجازات قانونی آنها تا شش ماه حبس یا شلاق تعزیری است، از نود تا یکصد و هشتاد ساعت و در جرمهایی که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه تا دو سال حبس است از یکصد و هشتاد تا هفتصد و بیست ساعت خواهد بود.

ب - مدت انجام خدمات عمومی حداکثر دو سال است.

تبصره - چگونگی انجام خدمات عمومی نباید به گونه‌ای باشد که مانع کسب و کار محکوم علیه باشد. در هر حال، ساعت‌های خدمات عمومی برای افراد غیر شاغل

بیش از هشت ساعت کار روزانه و برای افراد شاغل مجموع ساعتهای کاری آنان و ساعتهای خدمات عمومی بیش از دوازده ساعت کار روزانه نخواهد بود.

ماده ۲۱- پس از صدور حکم مبنی بر انجام خدمات عمومی، پرونده محکوم علیه برای قاضی اجراء مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان فرستاده می شود تا با رعایت مفاد این قانون و حکم صادره، محل و چگونگی انجام کار را در برگه اجرائیه مشخص کند.

تبصره ۱ - محکوم علیه باید قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان را از تغییر شغل، محل اقامت و نیز جابه جایی خود برای فراهم نمودن امکان مراقبت آگاه نماید.

تبصره ۲ - اجراء خدمات عمومی باید به گونه ای باشد که قوانین و مقررات مربوط در خصوص شرایط کار زنان و نوجوانان، محافظت فنی و بهداشت کار و ضوابط کاری سخت و زیان آور رعایت شود.

ماده ۲۲- قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان می تواند بنا به وضع جسمانی و نیاز به خدمات پزشکی یا معذوریتهای خانوادگی و مانند آنها، انجام خدمات عمومی را به طور موقت و حداکثر تا سه ماه در طول دوره، تعلیق کرده یا تبدیل آن را به مجازات اجتماعی جایگزین زندان دیگر به دادگاه صادرکننده حکم پیشنهاد کند.

ماده ۲۳- هرگاه محکوم علیه بدون عذر موجه از انجام خدمات عمومی یا از شرایط مقرر برای انجام آن کار خودداری کند، برای بار نخست حداکثر تا نودساعت به ساعتهای انجام خدمات عمومی وی افزوده شده و در صورت تکرار، بنا به پیشنهاد قاضی اجراء مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان و تصمیم دادگاه صادرکننده حکم اولیه با رعایت تناسب جرم ارتكابی و مجازات مقرر قانونی و مدت دوره خدمات طی شده، به جای خدمات عمومی تعیین شده به مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد. در صورت تبدیل حکم به حبس، مدت حبس مورد

اشاره در هر حال از حداکثر مجازات حبس مقرر قانونی برای آن جرم و نیز از مدت باقی مانده دوره خدمات عمومی بیشتر نخواهد بود.

ماده ۲۴- انواع خدمات عمومی، فهرست دستگاههای اجرائی و نهادهای مؤسسات عمومی غیردولتی پذیرنده محکومان به انجام خدمات عمومی، چگونگی همکاری آنان با قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین، کیفیت خدمات عمومی که محکوم علیه انجام می دهد و چگونگی نظارت بر آن، مطابق آئین نامه ای است که بنا به پیشنهاد رئیس قوه قضائیه به تصویب هیأت وزیران می رسد.

فصل چهارم - جزای نقدی روزانه

ماده ۲۵- دادگاه با توجه به درآمد محکوم و در نظر گرفتن هزینه های زندگی وی و نیز شدت جرم ارتكابی، به ترتیب زیر حکم به پرداخت جزای نقدی روزانه صادر می کند:

الف - شمار روزهای پرداخت جزای نقدی در جرمهایی که مجازات قانونی آنها شلاق تعزیری یا حداکثر تا شش ماه حبس است، از ده تا یکصد و هشتاد روز و در جرمهایی که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از شش ماه تا دو سال حبس است، از یکصد و هشتاد تا سیصد و شصت روز است، که متناسب بامجازات مقرر قانونی تعیین خواهد شد.

ب - حداکثر میزان جزای نقدی روزانه یک چهارم درآمد روزانه محکوم علیه است.

ماده ۲۶- در صورت تقسیط جزای نقدی روزانه در حکم دادگاه، محکوم علیه باید در پایان هر ماه حداکثر ظرف ده روز آن را بپردازد. هرگاه محکوم علیه در مهلت مقرر بدون عذر موجه آن را پرداخت نکرد، بنا به پیشنهاد قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان و تصمیم دادگاه صادرکننده حکم

اولیه، به ازاء روزهای باقی مانده حبس می شود. دادگاه ضمن صدور حکم این ترتیب را به صراحت ذکر و به محکوم علیه تفهیم می نماید.

ماده ۲۷- در صورتی که پرداخت نکردن جزای نقدی روزانه در مهلت مقرر ناشی از عذر موجهی باشد، قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان مهلت دیگری برای پرداخت می دهد یا تبدیل آن را به مجازات اجتماعی جایگزین دیگر به دادگاه صادرکننده حکم پیشنهاد می کند.

فصل پنجم - محرومیت از حقوق اجتماعی

- ماده ۲۸- دادگاه می تواند با رعایت شرایط یاد شده در ماده (۱) این قانون، محکوم علیه را برای مدت معین به شرح زیر از یکی از حقوق اجتماعی محروم کند:
- ۱- انفصال از مشاغل دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی تا شش ماه.
 - ۲- منع از اشتغال به شغل یا کسب یا حرفه معین مربوط تا یک سال.
 - ۳- محرومیت از دریافت جواز یا پروانه فعالیت و عناوین مشابه آن تا پنج سال.
 - ۴- محرومیت از عضویت در هیأت مؤسس و هیأت مدیره شرکتهای تجاری و همچنین محرومیت از مدیریت عامل آنها تا سه سال.
 - ۵- محرومیت از معامله با دستگاههای دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی یا شرکت در مزایده و مناقصه دولتی تا پنج سال.
 - ۶- قطع همه یا بخشی از سهمیه های دولتی تا یک سال.
 - ۷- محرومیت از حق انتخاب شدن در انتخابات ریاست جمهوری، مجالس شورای اسلامی و خبرگان و همچنین عضویت در کلیه انجمنها، شوراهای جمعیتهایی که اعضاء آن به موجب قانون انتخاب می شوند تا پنج سال.

۸ - محرومیت از رانندگی تا سه سال.

۹ - مسدود کردن حسابهای معین یا محرومیت از افتتاح حساب جاری و یا محرومیت از دریافت تسهیلات و اعتبارات بآن‌کها و سایر مؤسسه‌های مالی تا سه سال.

۱۰ - محرومیت از حمل سلاح یا استفاده از پروانه شکار و توقیف پروانه و در صورت لزوم ضبط سلاح تا دو سال.

۱۱ - اخراج اتباع بیگانه از کشور و منع ورود آنان به ایران تا پنج سال.

۱۲ - منع خروج اتباع ایرانی از کشور تا شش ماه.

تبصره ۱ - دادگاه ضمن صدور حکم دلایل سنخیت و تناسب میان جرم ارتكابی و محرومیت مورد حکم را در دادنامه بیان می‌کند.

تبصره ۲ - دادگاه می‌تواند با توجه به جرم ارتكابی، شخصیت مرتکب و اوضاع و احوالی که جرم در آن واقع شده و برای جلوگیری از ارتكاب دوباره جرم، یکی از محرومیتهای موضوع این ماده را به سایر مجازاتهای اجتماعی بیفزاید.

ماده ۲۹- در صورت تخلف محکوم علیه از اجراء حکم محرومیت اجتماعی، برای بار نخست با تصمیم قاضی اجراء مجازات اجتماعی جایگزین زندان، تا یک دوم حداکثر مدت مقرر برای آن محرومیت بر مدت آن افزوده خواهد شد. در صورت تکرار، چنانچه قاضی مزبور تعیین سایر مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان را مناسب نداند، بنا به پیشنهاد وی و تصمیم دادگاه صادرکننده حکم اولیه با رعایت تناسب جرم ارتكابی و مجازات مقرر قانونی و مدت دوره محرومیت طی شده، به جای محرومیت تعیین شده، حسب مورد به مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد.

فصل ششم - مواد متفرقه

ماده ۳۰- مجازاتهای مربوط به جرائم امنیتی و همچنین مجازاتهای مذکور در قانون مجازاتهای جرائم نیروهای مسلح از شمول این قانون مستثنی می‌باشد و مجازاتهای جایگزین زندان و سایر مقررات مربوط به نحوی خواهد بود که در قوانین مربوط ذکر شده است.

ماده ۳۱- سلاک تجدیدنظرخواهی از حکم محکومیت به مجازاتهای اجتماعی جایگزین زندان، مجازات قانونی آن جرم است.

ماده ۳۲- احکام قطعی صادره پیش از لازم‌الاجراء شدن این قانون، از شمول آن خارج می‌باشد.